

RIKSDAGENS PROTOKOLL

1951

FÖRSTA KAMMAREN

Nr 31

10—14 november.

Debatter m. m.

Tisdagen den 13 november.

Sid.

Svar på interpellation av herr Anderberg ang. bildandet av kommunalförbund för polisväsendet m. m.	4
Interpellation av herr Ohlsson, Ebbe, ang. klassificeringen av s. k. epatraktorer	9

Onsdagen den 14 november.

Folktandvården i Stockholm	11
Upprustning av eftersatta sociala vårdområden	16
Proportionella val till hushållningssällskapens förvaltningsutskott ..	17
Interpellation av herr Eriksson, Einar, ang. förhindrande av exekutiv försäljning av bostadsrättslägenheter	19

Samtliga avgjorda ärenden.

Onsdagen den 14 november.

Statsutskottets utlåtande nr 184, ang. plan för folktandvården i Stockholms stad	11
— nr 185, ang. en tioårsplan för upprustning av eftersatta sociala vårdområden	16
Jordbruksutskottets utlåtande nr 43, ang. proportionella val till hushållningssällskapens förvaltningsutskott	17
— nr 44, ang. fraktlindring för färsk frukt till Norrland	19

Lördagen den 10 november.

Kammaren sammanträdde kl. 2 eftermiddagen; och dess förhandlingar leddes av herr andre vice talmannen.

Justerades protokollet för den 3 innevarande månad.

Anmälades och godkändes riksdagens kanslis förslag

dels till riksdagens skrivelse, nr 348, till Konungen angående val av suppleant för en fullmäktig i riksbanken;

dels ock till riksdagens förordnande, nr 349, för herr *Axel Ludvig Rubbestad* att vara suppleant för en av riksdagens fullmäktige i riksbanken.

Anmälades och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 352, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 § 4:o), 14:o), 15:o) och 16:o) lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 3) om Kungl. Maj:ts regeringsrätt, till den del den ännu icke av riksdagen behandlats.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet nedannämnda motioner:

nr 517, av herr *Spetz*;

nr 518, av herr *Spetz*, samt

nr 519, av herr *Andrée* och herr *Eriksson, Einar*,

alla i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om särskild avgift vid vissa investeringar (investeringssavgift), m. m.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet nedannämnda motioner:

nr 520, av herr *Mannerskantz* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om räntereglering m. m.; och

nr 521, av herr *Ohlon* m. fl., i samma ämne.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet den av herrar *Ohlon* och *Lindblom* väckta motionen, nr 522, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utlämnande av stödlån till jordbrukare i anledning av svartrostskador på vete av 1951 års skörd m. m.

Herr andre vice talmannen anmälde, att till kammaren överlämnats följande kungl. propositioner, vilka nu var för sig föredrogs och lades på bordet:

nr 226, angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att tillerkänna Luossavaara—Kiirunavaara Aktiebolag rätt till viss malmbrytning utöver i gällande malmavtal medgivna kvantiteter, m. m.; och nr 227, angående ändrad lönegradsplacering för vissa uppsyningsmän och föreståndarinnor vid statens sinnessjukhus m. fl.

Anmälades och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

nr 184, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående plan för folktandvården i Stockholms stad jämte i ämnet väckt motion; och

nr 185, i anledning av väckta motioner om framläggande av förslag om en tioårsplan för upprustning av eftersatta sociala vårdområden; samt

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 43, med anledning av väckta motioner om införande av proportionellt valsätt vid landstingens val av ledamöter och suppleanter i hushållningssällskapens förvaltningsutskott; och

nr 44, med anledning av väckta motioner om fraktlindring för färsk frukt till Norrland.

Ang. bildandet av kommunalförbund för polisväsendet m. m.

Anmälades och bordlades en av herr Svärd under sammanträdet till herr andre vice talmannen avlämnad motion, nr 523, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa materielbeställningar för försvaret.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 2.05 eftermiddagen.

In fidem
G. H. Berggren.

Tisdagen den 13 november.

Kammaren sammanträdde kl. 4 eftermiddagen.

Justerades protokollen för den 6 och den 7 innevarande månad.

Ang. bildandet av kommunalförbund för polisväsendet m. m.

Herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet HEDLUND, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr Anderbergs interpellation angående bildandet av kommunalförbund för polisväsendet m. m., erhöll ordet och anförde: Herr talman! Med kammarens tillstånd har herr Anderberg frågat mig, om jag finner »det vara lämpligt att länsstyrelserna på sätt nu sker och innan ställning tagits till polisutredningens förslag söka genomföra en genomgripande omorganisation av landsbygdens polisväsen».

I motiveringen för sin fråga framhåller herr Anderberg att ett av kommunindelningsreformens viktigaste syften var att så långt som möjligt onödiggöra kommunalförbundsinstitutet. Han finner det därför så mycket mera egendomligt att »länsstyrelser, landsfogdar och landsfiskaler kalla kommunerna till överläggningar för att försöka förmå dem att landsfiskalsdistriktsvis bilda kommunalförbund för polisväsendet».

Som svar på herr Anderbergs fråga ber jag att få anföra följande:

Enligt polislagen skola städer och köpingar var för sig utgöra polisdistrikt. I övrigt skall landsfiskalsdistrikt eller del därav bilda polisdistrikt. Indelningen av landsfiskalsdistrikt i polisdistrikt skall om möjligt verkställas så, att de särskilda polisdistrikten komma att bestå av en eller flera kommuner. Vidare stadgas, att till ett polisdistrikt ej får hänföras mer än en kommun, där ej vederbörande kommuner själva sådant påyrka eller det för polisverksamhetens behöriga upprätthållande finnes särskilt påkallat. Landsfiskalen skall efter överläggningar med ombud för de i landsfiskalsdistriktet ingående kommunerna uppgöra förslag till landsfiskalsdistriktets indelning i polisdistrikt. Över detta förslag skola kommunerna beredas tillfälle yttra sig varefter länsstyrelsen beslutar om indelningen i polisdistrikt.

Landskommunerna äro i ganska stor omfattning sammanförda till gemensamma polisdistrikt, och de större polisdistrikten ha blivit allt flera. De polisdistrikt, som omfatta mer än en kommun, äro i regel organiserade som kommunalförbund. Det förekommer emellertid även fall, där förhållandena reglerats genom avtal mellan kommunerna. 1949 funnos 431 polisdistrikt, som omfattade mer än en kommun. I 318 av dessa distrikt hade kommunerna sammanslutits till kommunalförbund, och i 113 fall ha-

Ang. bildandet av kommunalförbund för polisväsendet m. m.

de förhållandena ordnats genom särskilda avtal. Detta visar att man inte utslutande är hänvisad till metoden med kommunalförbund. Onekligen innebär ett kommunalförbund ur förvaltnings-synpunkt vissa olägenheter, därigenom att de kommunala instansernas befattning med polisväsendet överflyttas till en förbundsdirektion. Som herr Anderberg påpekat har ett av syftena med den nya kommunala indelningen varit att minska behovet av kommunalförbunds-institutionen. Att helt eliminera denna torde dock knappast vara möjligt. För vissa uppgifter — exempelvis den vi nu diskutera — torde den utgöra en i det stora hela acceptabel form för interkommunal samverkan. Enligt min mening äro kommunalförbundets olägenheter icke av den storlek att de böra förhindra genomförandet av en indelning, som ur polisiär synpunkt finnes önskvärd.

Länsstyrelserna torde med moderation ha använt sin befogenhet att besluta om polisdistriktsindelningen. Sålunda har såvitt jag är välunderrättad sedan en lång följd av år Kungl. Maj:t ej i något fall funnit anledning att ändra de länsstyrelsebeslut, som besvärsvägen underställts Kungl. Maj:ts prövning.

Samtidigt med att den nya kommunindelningen träder i kraft den 1 januari 1952, träder också en ny landsfiskalsorganisation i tillämpning. Den nuvarande indelningen i polisdistrikt måste enligt gällande lag anpassas efter de nya kommungränserna och landsfiskalsdistrikten. Länsstyrelserna och polismyndigheterna torde nu vara sysselsatta med detta arbete. Några direktiv härför ha icke lämnats från Kungl. Maj:t. Denna fråga har emellertid liksom andra spörsmål sammanhängande med den nya kommunindelningen och övergången till den nya landsfiskalsorganisationen diskuterats vid sammanträden med representanter för länsstyrelserna. Vid dessa överläggningar har även chefen för inrikesdepartementets landsstatsavdelning varit närvarande. Man har vid dessa tillfällen vitsordat de goda erfa-

renheterna av det i flera län tillämpade systemet med polisdistrikt omfattande hela landsfiskalsdistrikt och framhållit önskvärdheten av att söka ernå tillräckligt lokalt underlag för polisorganisationen.

Den nya kommunindelningen, vid vars utformning de polisiära synpunkterna spelade föga roll, är ej alltid lämplig som underlag för en polisorganisation. Man torde därför få räkna med att två eller flera kommuner i åtskilliga fall böra förenas till ett gemensamt polisdistrikt. Landsbygdens polisorganisation är på sina håll så pass svag att det är naturligt, om myndigheterna sträva efter att få en förbättring till stånd. Fordringarna på polisväsendets effektivitet ha också undan för undan vuxit. Som förut antytts äro erfarenheterna av de med landsfiskalsdistrikten sammanfallande polisdistrikten goda. Genom en sådan indelning ökas förutsättningarna för att åstadkomma en rationell polisorganisation med ett bättre utnyttjande av personalen. Hur långt man i detta avseende bör gå kan icke avgöras genom några generella anvisningar utan måste bedömas i varje särskilt fall. Man har här att taga hänsyn både till kommunernas önskemål och vad som erfordras för polisverksamhetens behöriga upprätthållande. I den mån det anses påkallat att bilda polisdistrikt omfattande samtliga landskommuner i ett landsfiskalsdistrikt kan detta enligt min mening ej anses innebära ett föregripande av prövningen av 1948 års polisutrednings förslag. Detta förslag innebär nämligen, att städer, köpingar och landskommuner inom ett landsfiskalsdistrikt *regelmässigt* skola utgöra ett polisdistrikt.

En brist i polisorganisationen på sina håll är att kvalificerade arbetskrafter saknas för befäls- och utredningsuppgifter. Genom att vidga det lokala underlaget för polisverksamheten ökas förutsättningarna för anställande av sådana arbetskrafter — i den mån detta befines erforderligt. Det är i första hand polisdistriktets angelägenhet att besluta om personaluppsättningen. Först om po-

Ang. bildandet av kommunalförbund för polisväsendet m. m.

lisdistriktet uppenbarligen åsidosatt sina åligganden enligt polislagen, alltså i detta fall, att anställa polismän i den omfattning, som erfordras för polisverksamhetens ombesörjande inom polisdistriktet, föreligger möjlighet till tvångsingripande från länsstyrelsens sida. Praxis hos Kungl. Maj:t visar, att länsstyrelserna handhaft denna befogenhet med varsamhet, och jag utgår från att så blir fallet även i fortsättningen.

Sammanfattningsvis får jag anföra, att en översyn av polisdistriktsindelningen är påkallad av den nya kommunindelningen och den nya landsfiskalsorganisationen. I den mån en ändring sker i polisdistriktsindelningen måste också organisationsfrågan komma under bedömande. Någon genomgripande omorganisation av landsbygdens polisväsende är emellertid ingalunda avsedd att företas i detta sammanhang. Enligt min mening kan en översyn av denna begränsade räckvidd och som bygger på nu gällande lagstiftning icke heller innebära något föregripande av behandlingen av 1948 års polisutrednings förslag.

Herr talman! Med det anförda anser jag mig ha besvarat herr Anderbergs interpellation.

Herr ANDERBERG: Herr talman! Jag ber först att till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet få framföra mitt tack för svaret och för att jag beretts tillfälle taga del av detsamma i förväg. Tyvärr nödgas jag konstatera, att jag nog väntat en mera positiv förståelse för landskommunerna i det avgivna svaret.

Det går inte att komma ifrån att vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 236/1946 med förslag till ny indelning av riket i borgerliga kommuner mycket stor vikt lades vid de möjligheter att avveckla kommunalförbunden, som en ändrad kommunindelning skulle möjliggöra. Det är alltså icke endast på kommunalt håll som man kommit till insikt om att den kommunala självstyrelse, som möjliggöres inom kommu-

nalförbundsinstitutets ram, är ett dåligt surrogat. Därför får man icke förväna sig över om man från kommunalt håll reagerar surt inför de omorganisationsförslag, som nu framlagts ute i de olika länen. Enligt dessa förslag torde praktiskt taget varje landskommun, åtminstone söder om Dalälven, komma att ingå i polisdistriktsförbund. Även om rent numerärt antalet sådana kommunalförbund skulle något nedgå, skulle dock den rent kvantitativa tillväxten av kommunalförbundsinstitutet för denna förvaltningsgren högst avsevärt utvidgas. Det kan givetvis komma att visa sig nödvändigt att också i fortsättningen interkommunal samverkan äger rum i kommunalförbundsform, men om sammanslagningens syfte skall bli tillgodosett, bör kommunalförbundet icke tillgripas annat än i särskilda fall.

I svaret anges att man från polisledningens sida haft goda erfarenheter av den redan hittills i några län tillämpade organisationen med sammanfallande gränser för landsfiskalsdistrikt och polisdistrikt. Detta innebär ingalunda att motsvarande erfarenheter på kommunalt håll äro lika goda. Det är något främmande för den kommunala självstyrelsens idé, att en förbundsdirektion på ett fåtal medlemmar och utan offentliga sammanträden skall vara utrustad med en faktisk beskattningsmakt. Erfarenheten har visat, att en sådan direktion har vida lättare att falla undan för tryck uppifrån än vad som är förhållandet beträffande en offentlig fullmäktigeförsamling. Om kommunalförbundsinstitutet efter sammanslagningen behöver tillgripas i någon nämnvärd omfattning, torde det bli nödvändigt med en snar översyn av lagen om kommunalförbund. Det är givetvis stor skillnad mellan att som hittills ha ett kommunalförbund för en gemensam fjärdingsman och att i fortsättningen ha det för ett helt landsfiskalsdistrikts poliskår med en lönestat på kanske mer än 100 000 kronor.

Detta är min frågas principiella sida. Frågan har emellertid även betydande ekonomiska aspekter. I samband med

Ang. bildandet av kommunalförbund för polisväsendet m. m.

omorganisationen kräves ju nämligen från länsstyrelsehåll nyinrättandet av ett betydande antal befälstjänster vid landsbygdens polisväsende. Jag har tyvärr ingen uppgift om vad kraven härutinnan sammanlagt innebära, men det torde kunna antagas att det rör sig om åtminstone 100 à 200 tjänster som överkonstaplar och biträdande överkonstaplar. I kommunerna ser man dessa krav som en direkt följd av den nya landsfiskalsorganisationen. Genom förstoringen av landsfiskalsdistrikten få landsfiskalerna givetvis ökad arbetsbörda, men det är icke att undra på om man i kommunerna opponerar sig mot att åtaga sig kostnaderna för den nödvändiga arbetsförstärkningen.

När riksdagen i våras behandlade landsfiskalsorganisationen, framhöll statsutskottet i sitt utlåtande nr 134, att polisorganisationen borde ha genomförts samtidigt med omorganisationen av landsfiskalstjänsterna. Statsutskottet framhöll bland annat, att man borde gå fram med varsamhet när det gällde att avveckla de konstapeltjänster, som finnas inrättade inom vissa landsfiskalsdistrikt, så att icke landsfiskalerna skulle komma att ställas utan erforderlig polishjälp. Bortsett härifrån framhöll statsutskottets talesman vid frågans behandling i denna kammare, att den risken kunde föreligga att ökade krav skulle komma att ställas på kommunerna att engagera polismän, som skulle vara landsfiskalerna behjälpliga. Så finge icke ske. Statsutskottets talesman underströk i stället angelägenheten av att man icke ställer krav på kommunerna att engagera ytterligare poliser med nuvarande statsbidrag utan att detta finge anstå till dess nya statsbidragsgrunder för polisväsendet åstadkommits och det hela ordnats i huvudsak efter de riktlinjer, som polissakkunniga just då hade framlagt.

Vad som nu sker ute i länen måste med visst fog påstås vara en övervärtning av en del av kostnaderna för landsfiskalsorganisationen på kommunerna. Skulle länsstyrelsernas omorganisationsplaner anammas av kommuner-

na eller genomdrivas mot deras bestridande, så skulle detta i själva verket innebära en mycket genomgripande omorganisation. Om man tänker sig att ett förslag, baserat på polisutredningens statliga alternativ, under nästa år framlägges, så är jag övertygad om att riksdagen i förhandenvarande ekonomiska läge och under nuvarande arbetskraftsförhållanden skulle starkt hesitera inför ett nyinrättande av ett hundratal eller flera befälstjänster. Frågan blir icke av mindre samhällsekonomisk betydelse om det blir kommunernas sak att anställa dessa.

Jag kan därför icke komma ifrån att statsrådet i sitt svar tagit väl lätt på frågan. Jag är övertygad om att om inrikesministern med sin ingående kännedom om kommunala och andra förhållanden på landsbyggen får tid att ytterligare taga del av detta problem, så skall han finna anledning att bromsa upp länsstyrelsernas omorganisationssträvanden.

Herr statsrådet HEDLUND: Som jag framhöll i interpellationssvaret ha inga direktiv utfärdats i detta sammanhang. Vad som sker är en översyn, föranledd av kommunindelningen och den nya indelningen i landsfiskalsdistrikt. Att i detta sammanhang företa en översyn av indelningen i polisdistrikt är, såvitt jag förstår, ofrånkomligt. Ibland händer det då att två eller flera kommuner sammanföras till ett polisdistrikt på frivillighetens väg; tvångsvis kan det ske endast där det för polisverksamhetens behöriga upprätthållande finnes särskilt påkallat, som det heter i 9 § av lagen om polisväsendet i riket. Jag utgår ifrån att länsstyrelserna efterfölja den bestämmelsen, och jag känner inte till något fall, då man har avvikit från denna av riksdagen redan 1925 antagna bestämmelse.

Herr KARLSSON, GUSTAF: Herr talman! Jag ber att få understryka de synpunkter som herr Anderberg här framhållit. När frågan diskuterades i stats-

Ang. bildandet av kommunalförbund för polisväsendet m. m.

utskottets tredje avdelning, fanns det visserligen, om jag inte minns alldeles fel, ingenting i propositionen om att därest riksdagen gick med på landsfiskalsreformen, så skulle den följas av en omedelbar reform av polisdistrikten, men vi hade i statsutskottets tredje avdelning en aning om att man här skulle kunna rulla upp frågan om en förstärkt polisorganisation, innan kommunerna fått möjlighet till större bidrag av staten till en förstärkt polisorganisation. Det var detta, som föranledde statsutskottet att mana Kungl. Maj:t till varsamhet på denna punkt. Nu vittna många landskommuner om att denna varsamhet alls icke iakttas, och det är väl inget att göra åt det, men jag vill, herr talman, säga till inrikesministern, att skall det bli sådana konsekvenser av de reformer, som i fortsättningen bli aktuella, då tror jag — jag har inte möjlighet att tala för någon annan — att statsutskottet kommer att bedöma de reformförslag som framläggas med ännu större restriktivitet än vad som skett tidigare. Man måste väl ändå taga någon hänsyn till vad riksdagens utskott och riksdagen uttala; det går det nog inte att komma ifrån. Jag tror inte, att man hade behövt koppa in dessa polisorganisationer så kraftigt, som man nu tydligen gör åtminstone inom vissa länsstyrelser.

Herr statsrådet **HEDLUND**: Herr talman! Det är självfallet, att statsutskottets uttalanden i ett sådant sammanhang som detta skola tagas ad notam av länsstyrelserna och jag förutsätter även av Kungl. Maj:t. I den mån som ärendena dragas under Kungl. Maj:ts prövning är jag naturligtvis beredd att se till, att den maning till varsamhet, om vilken herr Karlsson i Munkedal talar, kommer att uppmärksammas.

Herr **ANDERBERG**: Herr talman! Jag ber att med tacksamhet få notera statsrådets sista uttalande, att man skall gå fram med varsamhet. Det är just detta, jag åsyftat med interpellationen. Bland kommunalt intresserade menar man, att när det blir praktiskt möjligt och rim-

ligt och riktigt skall man gå fram efter de linjer, som inrikesdepartementets sakkunniga framhållit vid sammanträden med länsstyrelsernas representanter, men att man icke skall öva tvång på kommunerna.

Sedan det meddelats att det var fråga om en interpellation, har jag från kommunalnämndsordförande och andra kommunalmän i olika orter från längst i norr till längst i söder fått en hel del brev, där man reagerat mot det sätt, på vilket respektive länsstyrelser gått till väga för att få fram den nya organisationen. De ha anfört flera exempel, men jag skall inte trötta med att återge dem nu. Jag är glad över inrikesministerns senaste anförande, ty däri tyckte jag det framskyntade, att vi kunna vänta mera förståelse för dessa synpunkter och att man skall gå fram på ett förnuftigt sätt. Vi kunna icke förstå, att det kan vara lättare för kommunerna än för staten att tillskapa 100 nya överkonstapeltjänster. Skattebetalarna få i alla fall bära kostnaderna, och det är lika svårt för kommunerna att få utbildad arbetskraft.

Herr **SUNDEVIK**: Herr talman! Med den kännedom jag har från min kommun om dessa förhållanden vill jag erinra om att det torde vara en allmän erfarenhet, att brottsligheten inom landet betydligt ökats under de sista åren. Detta har gjorts, att landsfiskalerna och poliserna ha fått mycket mer att göra. Jag har den erfarenheten, att när man sammanför några kommuner under en landsfiskal till ett polisdistrikt, blir det en effektiv polisorganisation där. Å andra sidan vill jag framhålla, att kommunernas kostnader för verksamheten stiga betydligt, och ur den synpunkten anser jag det nödvändigt, att statsbidragen till polisverksamheten ökas, så att inte kommunerna få ta på sig kostnader för polisväsendet, som staten enligt min uppfattning under alla förhållanden bör bära.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Interpellation ang. klassificeringen av s. k. epatraktorer.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 226, angående bemyndigande för Kungl. Maj:tt att tillerkänna Luossavaara—Kiirunavaara Aktiebolag rätt till viss malmbrytning utöver i gällande malmavtal medgivna kvantiteter, m. m.; samt

nr 227, angående ändrad lönegradsplacering för vissa uppsyningsmän och föreståndarinnor vid statens sinnessjukhus m. fl.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet herr *Svärds* motion, nr 523, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa materielbeställningar för försvaret.

Föredrogos och bordlades ånyo statsutskottets utlåtanden nr 184 och 185 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr 43 och 44.

Interpellation ang. klassificeringen av s. k. epatraktorer.

Ordet lämnades på begäran till herr **OHLSSON, EBBE**, som yttrade: Herr talman! Enligt kungl. kungörelse 1940 (SFS nr 440) skola vissa automobiler hänföras till fordonstypen motorredskap, vilket innebär att registrerings tvånget bortfaller liksom skatt- och försäkringsskyldigheten. Avgörande för frågan om fordonets klassificering böra enligt uttalande i proposition nr 114 vid 1940 års riksdag vara fordonets tekniska egenskaper, men däremot icke exempelvis frågan huruvida det användes för jordbruks- eller för andra ändamål.

De tekniska förändringar, som skola vidtagas för att automobil skall betraktas som motorredskap, innefatta, att å bakaxeln sittande, chassiet uppbärande fjädringsanordningar borttagas, att fordonet avkortas på sådant sätt att avståndet mellan dess yttersta hjulaxlar icke överstiger 225 centimeter samt att motorns varvtal nedväxlas på sådant sätt, att de drivande fordonshjulens varvtal icke överstiger en tiondel av

motorns varvtal. De vidtagna förändringarna skola göra det uppenbart, att fordonet icke vidare är avsett att självständigt nyttjas för utförande av transporter.

De flesta på sätt nyss sagts ombyggda automobiler, s. k. epatraktorer, äro utrustade med en belastningsbrygga som ett nödvändigt komplement vid fordonets användning i jordbruksdriften. Epatraktorernas ringa vikt gör det nämligen erforderligt att ha dem belastade för att slirningar skola kunna undvikas. Förekomsten av sådan belastningsbrygga får emellertid den verkan, att det icke obestriddigen kan göras gällande att fordonet icke vidare skall nyttjas för självständiga transporter.

Genom en dom av Svea hovrätt, vilken dom senare fastställts av högsta domstolen, har nu en till motorredskap ombyggd automobil blivit klassificerad såsom motorfordon därför att den vid ett tillfälle nyttjats för självständiga transporter.

Epatraktorerna utgöra ett billigt och effektivt dragredskap för det mindre jordbruket, och det i bruk varande antalet torde kunna uppskattas till omkring 8 000 stycken. För att den påbörjade rationaliseringen av driften vid småbruken icke skall avstanna är det av stor vikt, att bestämmelserna äro sådana, att dessa motorredskap med säkerhet undantagas från beskattning. Den avkunnade domen och ovissheten om bestämmelsernas innebörd kunna komma att innebära ett för det mindre jordbruket ogynnsamt resultat. Enligt min mening är det angeläget, att sådana åtgärder vidtagas, som innebära att riskerna för beskattning av epatraktorer helt undanröjas.

Med stöd av vad här anförts anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få rikta följande fråga:

Vill herr statsrådet vidtaga sådana åtgärder som undanröja den nuvarande ovissheten vid klassificering av fordon som motorredskap samt eliminera risken för att epatraktorer bli betraktade

Interpellation ang. klassificeringen av s. k. epatraktorer.

som motorfordon och därmed bl. a. komma att beskattas?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spörsmål finge framställas.

nr 532, av herrar *Cassel* och *Eskilsson*, samt

nr 533, av herr *Ohlsson*, *Ebbe*,

alla i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om särskild avgift vid vissa investeringar (investeringsavgift), m. m.

Anmäldes och bordlades följande under sammanträdet till herr talmannen avlämnade motioner:

nr 524, av herr *Karlsson*, *Gustaf*, m. fl.,

nr 525, av herrar *Forslund* och *Bengtsson*,

nr 526, av herr *Lundqvist* m. fl.,

nr 527, av herrar *Ohlon* och *Svärd*,

nr 528, av herr *Petrén* m. fl.,

nr 529, av herr *Persson*, *Ola*, m. fl.,

nr 530, av herr *Ewerlöf* m. fl.,

nr 531, av herr *Ewerlöf* m. fl.,

Vidare anmäldes och bordlades en av herr *Ohlon* under sammanträdet till herr talmannen avlämnad, av honom m. fl. undertecknad motion, nr 534, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om investeringskonto för skog, m. m.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.30 eftermiddagen.

In fidem

G. H. Berggren.

Onsdagen den 14 november.

Kammaren sammanträdde kl. 2 eftermiddagen.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet nedannämnda motioner:

nr 524, av herr *Karlsson, Gustaf*, m. fl.,

nr 525, av herrar *Forsslund* och *Bengtsson*,

nr 526, av herr *Lundqvist* m. fl.,

nr 527, av herrar *Ohlön* och *Svärd*,

nr 528, av herr *Petrén* m. fl.,

nr 529, av herr *Persson, Ola*, m. fl.,

nr 530, av herr *Ewerlöf* m. fl.,

nr 531, av herr *Ewerlöf* m. fl.,

nr 532, av herrar *Cassel* och *Eskilsson*, och

nr 533, av herr *Ohlsson, Ebbe*,

alla i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om särskild avgift vid vissa investeringar (investeringsavgift), m. m.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet den av herr *Ohlön* m. fl. väckta motionen, nr 534, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om investeringskonto för skog, m. m.

Ang. folktandvården i Stockholm.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 184, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående plan för folktandvården i Stockholms stad jämte i ämnet väckt motion.

I en till riksdagen avlåten proposition, nr 197, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 30 mars 1951, föreslagit riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att medgiva, att statsbidrag under angiven förutsättning finge utgå till folktandvården i

Stockholms stad räknat fr. o. m. den 1 januari 1951, oavsett de avvikelser från eljest gällande grunder, som folktandvårdsplanen enligt vad i propositionen sagts avsåges skola innebära.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehåft en av herr *Larsson* i Stockholm inom andra kammaren väckt motion (II: 645), vari hemställts att riksdagen ville besluta, att statsbidrag till folktandvården i Stockholms stad skulle utgå från och med den 1 januari 1950, samt att riksdagen måtte anvisa härför erforderliga medel.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionen II: 645 bemyndiga Kungl. Maj:t att, under förutsättning att garantier lämnades från Stockholms stads sida, att för undervisningen erforderligt patientmaterial icke undandrogenes tandläkarhögskolan i staden genom folktandvårdens utbyggande, medgiva, att statsbidrag finge utgå till folktandvården i Stockholm räknat fr. o. m. den 1 januari 1951, oavsett de avvikelser från eljest gällande grunder, som folktandvårdsplanen för staden enligt vad i propositionen sagts under en begränsad utbyggnadstid avsåges skola innebära.

Reservation hade avgivits av herr *Ohlön*, fröken *Andersson*, herr *Kollberg*, fröken *Elmén* samt herrar *Wedén* och *Larsson* i Stockholm, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionen II: 645

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att, under förutsättning att garantier lämnades från Stockholms stads sida, att för undervisningen erforderligt patientmaterial icke undandrogenes tandläkarhögskolan i sta-

Ang. folktandvården i Stockholm.

den genom folktandvårdens utbyggande, medgiva, att statsbidrag finge utgå till folktandvården i Stockholm räknat fr. o. m. den 1 januari 1950, oavsett de avvikelser från eljest gällande grunder, som folktandvårdsplanen för staden enligt vad i propositionen sagts under en begränsad utbyggnadstid avsåges skola innebära,

b) medgiva, att det för statsbidrag till Stockholms stads tandvårdskostnader år 1950 erforderliga beloppet, 255 484 kronor, finge avföras å det för budgetåret 1951/52 anvisade anslaget till Bidrag till driften av folktandvården.

Fröken ANDERSSON: Herr talman! Frågan om statsbidrag till folktandvården i Stockholm har ju behandlats under flera år. I propositionen föreslås att statsbidrag skall utgå från och med 1951. I reservationen betonas rimligheten av att detta statsbidrag utgår redan från och med 1950.

Svårigheterna att få en plan för Stockholms vidkommande klar sammanhånga ju med de alldeles speciella förhållanden som råda beträffande folktandvården i Stockholm, bland annat och kanske främst i samband med frågan om patienttillförseln till tandläkarhögskolan. Såsom framgick av vad som nyss lästes upp här, sätts vissa avvikelser i fråga från förhållandena för övrigt ute i landet. Där följer man ju väsentligen en geografisk uppdelning, medan det i Stockholm rör sig om en kategoriklyvning av de olika patienterna. I båda fallen är det fråga om en successiv utbyggnad av folktandvården.

Medicinalstyrelsen har redan på ett tidigt stadium överarbetat planen och därvid betonat vikten av att tandläkarhögskolans behov av patienter tillgodoses. Nu ha förhandlingsdelegerade i princip enats om att denna högskola skall utgöra centraltandpoliklinik i Stockholm. Statskontoret har för sin del intet haft att erinra emot att statsbidrag utgår på de villkor som här ha framlagts.

Denna fråga har, sade jag nyss, behandlats under en följd av år. Överståthållarämbetet har tidigare framhållit,

att avvikelserna varit motiverade, men ämbetet ansåg för sin del att förutsättningar för statsbidrag för åren 1947, 1948 och 1949 inte förelägo.

Frågan har, sade jag, dragit ut på tiden på grund av sammankopplingen med tandläkarhögskolans krav. Dock lades en färdig plan fram för vederbörlig statlig myndighet redan i början av 1949. Både medicinalstyrelsen och överståthållarämbetet ha tillstyrkt statsbidrag från och med 1950, vilket den motion, som är ansluten till propositionen, också går ut på.

Vi reservanter anse det nu orimligt att huvudmannen skall gå förlustig statsbidrag på den grund att förhållanden uppstå, över vilka icke huvudmannen har något inflytande. Planen låg, som jag nyss nämnde, färdig i början av 1949 — det är väl att märka fråga om den plan som ligger till grund för den föreliggande propositionen.

Vid ytligt påseende kan man kanske tycka, att detta är en stockholmsfråga. Så är emellertid ingalunda fallet, ty att tandläkarhögskolan kan fungera och utbilda tandläkare, måste ju med fullt fog kunna sägas vara i hela landets intresse. Staden har begärt statsbidrag från och med 1946, men enligt olika myndigheters uppfattning ha inte förutsättningar förelägit förrän från och med 1950. Nu föreslås i propositionen att sådant bidrag skall utgå först från och med 1951. Någon motivering för den ståndpunkten finns inte, så vitt jag har kunnat finna, i propositionen. Utskottet upprepar propositionens sats, att bidrag bör utgå först från och med 1951. Så vitt jag har kunnat finna, förekommer det inte heller i utskottets utlåtande någon motiveering härför.

Herr talman! Med hänsyn till att vi reservanter anse att det är felaktigt att staden skall gå förlustig bidraget för 1950, vilket olika myndigheter dock ha tillstyrkt, ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Herr OHLON: Herr talman! Jag kan inskränka mig till att instämma med frö-

ken Ebon Andersson. För mig är detta inte en fråga om Stockholm eller icke Stockholm, utan det gäller en princip.

Jag skulle vilja understryka två fakta, som kommo fram i fröken Anderssons yttrande. Det ena är att samma förutsättningar för ett statsbidrag förelågo för 1950 som för i år. Där har alltså, så vitt jag förstår, skett en rent godtycklig gränsdragning. Det andra är att vad som händer Stockholms stad den här gången kan hända en annan kommun en annan gång.

På grund härav ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr **MANNERSKANTZ**: Herr talman! I detta ärende skulle man kunna tänka sig att landsortsbornas inte alldeles okända opposition här i riksdagen emot Stockholm tagit sig uttryck. Jag vill då genast säga, herr talman, att sådana synpunkter inte ha påverkat statsutskottet och dess tredje avdelning vid handläggningen av frågan. Men vad som har inverkat är, att när man har bestämmelser för statsbidrag av olika slag, har man alltid varit noggrann med att de skulle följas. Jag kan inte tänka mig att något av Sveriges landsting skulle lyckas utverka några statsbidrag till sin folktandvård, med mindre det uppfyller de fordringar som ställas för sådana bidrag. Detta gäller inte bara folktandvården utan alla fall där landsting eller andra få statsbidrag.

Nu föreslås att Stockholms stad skall få bidrag till folktandvården utan att uppfylla de villkor som gälla för folktandvården i landet i övrigt. Utbyggnadet av folktandvården i Stockholm avses skola ske på det sättet, att man bortser från vuxentandvården. Jag förstår Stockholms stad. Den har ju nu en omfattande skoltandvård. Denna skulle bli berättigad till statsbidrag, och man skulle kunna låta bli att sörja för tandvården av vuxna under kanske en lång följd av år. Många städer i landstingsområdena — det gäller också den stad som jag bor närmast — ha haft en fullständig skoltandvård

Ang. folktandvården i Stockholm.

under många år. De ha dock ännu inte kunnat få statsbidrag till folktandvården. Mitt landsting — detta tar jag som ett exempel — har följt föreskrifterna och tillämpat den geografiska principen att anordna folktandvård i sådana områden, där tandvården tidigare varit sämst tillgodosedd, och då har man inte ansett att skoltandvården, t. ex. i Kalmar stad, bör komma i förtur, därför att där dock redan finns tandvård. Men vi hoppas att redan nästa år skall det ordnas så, att landstingets tandvård ersätter denna stads förutvarande skoltandvård.

Inom utskottet voro vi rent av tveksamma om huruvida Kungl. Maj:ts proposition borde bifallas eller inte. Den meningen fördes fram att det inte finns någon anledning att göra ett undantag för Stockholm. Huvudstaden har sådana både ekonomiska och personella resurser, att den vid utbyggnadet av en fullständig folktandvård skulle kunna gå före en massa fattiga landstingsområden med spridda tätbygder och lokaler o. s. v.

Vi ha i alla fall menat att det finns vissa skäl för att bifalla propositionen. Men att därutöver gå med på att utbetala statsbidrag retroaktivt för 1950, då det faktiskt inte fanns någon tandvårdsplan fastställd för Stockholms stad, ha vi ansett strida mot alla de principer som riksdagen och kanske särskilt statsutskottet ha att vårda, nämligen att bestämmelserna för statsbidrag skola följas och det inte bara reellt utan även formellt.

Det resonerades mycket i utskottet om vems skulden var, att den tandvårdsplan, som inlämnades av Stockholms stad år 1949, inte kunde bli behandlad och godkänd förrän mot slutet av år 1950. Denna plan var inte sådan, att den kunde accepteras av vare sig medicinalstyrelsen eller inrikesdepartementet, när den framlades, bland annat därför att Stockholms stad inte hade kunnat förmå sig till att säkert utfästa att staden skulle låta en tillräckligt stor del av sitt klientel tas om hand på tandläkarhögskolan, så att utbildningen där skul-

Ang. folktandvården i Stockholm.

le kunna bedrivas på ett lämpligt sätt. Innan det var möjligt att få fram en sådan utfästelse, kunde helt enkelt inte tandvårdsplanen godkännas. Det gör, herr talman, att den inte var godkänd under 1949, och den blev inte godkänd förrän i oktober 1950, tror jag. Då är det principiellt oriktigt att utbetala statsbidrag för ett år, då planen inte varit i kraft.

Detta är i huvudsak det formella skälet till att vi inte ha kunnat bifalla motionen. Vi ha full förståelse för Kungl. Maj:ts synpunkt, att det skall vara ordning i fråga om utbetalande av statsbidrag.

Jag tror dessutom att det finns många landstingsområden och icke-landstingsstäder, som ha påtagit sig mycket betydande uppförfingar för att ordna sin folktandvård, även om det kanske hade varit bekvämare att gå den genväg som Stockholms stad nu har fått tillstånd att gå, men vi tycka att detta knappast bör direkt uppmuntras.

Därtill kommer att tandläkarhögskolan ligger i Stockholm. Den skall ju tjänstgöra som en central tandpoliklinik. Sådana få landstingen hålla sig med själva, de få skaffa lokaler och hålla hela driften i gång, givetvis med det statsbidrag som utgår. Det är en avsevärd favör för Stockholms stad att få en stor del av frågan om en central-tandklinik löst via tandläkarhögskolan. Den favör, som ligger däri, tycka vi kunna utgöra ett skäl för att inte gå från en princip, som är riktig och som jag tror det är farligt att avvika från när det gäller statsbidrag.

Med stöd av dessa skäl, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr BERGVALL: Herr talman! Ehuru jag i viss mån är direkt intresserad i detta ärende såsom engagerad i Stockholms stads förvaltning, skall jag be att få säga ett par ord. Jag kan göra det så mycket hellre som allt det väsentliga, som har skett i detta ärende och som

är bestämmande för dess behandling, har inträffat före den tidpunkt, då jag hade någon anledning att ta befattning med dessa frågor.

Det synes ju omedelbart av Kungl. Maj:ts proposition att orsaken till att den förelagts riksdagen inte är att det inte finns pengar för detta anslag — det säges i propositionen, att pengar finnas — utan att Stockholms stads folktandvård har byggts upp på ett något annat sätt än tandvården ute i landstingen. Nu har man ju, av skäl som alla de närvarande äro fullständigt förtrogna med, måst över hela landet förutsätta en successiv utbyggnad av folktandvården. Vi ha gång på gång haft anledning att diskutera denna fråga här i riksdagen och ha då bara fått konstatera att en långsam, successiv utbyggnad är betingad inte endast av ekonomiska skäl utan i lika hög grad av bristen på tandläkare. De tandläkare vi nu ha och de vi kunna rekrytera under de närmaste åren räcka icke till någon fullt utbyggd tandvård i landet.

Det har också förutsatts i reglerna på detta område att det skall ske en successiv utbyggnad, och man har för landstingens del — vilket jag finner fullkomligt självklart och naturligt — anvisat att den utbyggnaden skall ske på regional basis. Man kan inte nu på en gång bygga upp folktandvården inom hela landstingsområdet, utan man får börja i en del därav och bygga vidare och vidare. Att detta system med en successiv regional utbyggnad inte passar i en stad som Stockholm, torde vara uppenbart för envar som sysslats med dessa förhållanden. Det är inte särskilt klyftigt att börja bygga ut tandvården i halva Brännkyrka det ena året och ta halva Bromma det andra året för att så småningom få den att omfatta hela staden. Vi ha måst välja en annan väg för den successiva utbyggnaden, såsom herr Mannerskantz sade, nämligen att först inrikta oss på de kategorier, som äro mest i behov av tandvård. Det är barnen i förskoleåldern, rent akuta fall, havande och ammande mödrar och obemedlade. Vi ha sålunda gjort utbyggnaden inte

Ang. folktandvården i Stockholm.

regional i distrikt efter distrikt utan tagit kategori efter kategori av människor, och det förefaller mig, som om detta självfallet borde framstå som det enda rimliga i en stad av Stockholms natur. Man kan också konstatera att medicinalstyrelsen har direkt sagt ut att detta är en ändamålsenlig väg med hänsyn till de speciella förhållandena i Stockholm, och inrikesministern har i propositionen ställt sig på samma ståndpunkt.

Alltså finnas om inte formellt, så dock reellt förutsättningarna för erhållande av statsbidrag. Vi började rätt tidigt med folktandvård här i Stockholm. Vi ha inte kunnat bygga ut den i alltför rask takt, bland annat beroende på den oerhörda brist på tandläkare, som vi alla känna till. Vi ha gjort så gott vi kunnat och offrat betydande belopp. Planen var färdig för ett par tre år sedan. Den hade gjorts upp i samförstånd med medicinalstyrelsen. Vi hade även kontakt med den kommitté, som då arbetade med folktandvården, och förvissade oss om att den hade synpunkter som i detta fall sammanföll med våra. Vad som varit i viss mån besvärligt har varit förhandlingarna med tandläkarhögskolan. Jag tror att de, som känna till sjukhusväsendet ute i landet bättre än jag, nog äro på det klara med att det ibland uppstår vissa konfliktsituationer mellan undervisningens och sjukvårdens krav, och detsamma kan ske på tandvårdsområdet. Detta kan leda till komplicerade utdragna och besvärliga förhandlingar. Det kan bland annat bli långa väntetider för patienterna. Saken drog långt ut på tiden, men i realiteten kom man överens även på den punkten redan före 1950.

Även om jag, som är i viss mån ansvarig för Stockholms stads finanser, kan ha ett eget intresse att framhäva dessa synpunkter, vill jag dock säga att det knappast förefaller mig naturligt och rimligt att rent formella skäl skola leda fram till ett avslag på statsbidraget för år 1950, eftersom utbyggnaden skett successivt i Stockholm, churu efter andra principer än på andra håll, och man så-

lunda reellt om än inte formellt fyllt förutsättningarna.

Från dessa utgångspunkter, herr talman, ber jag att få hemställa om bifall till reservationen.

Herr statsrådet **HEDLUND**: Herr talman! Regeln är som bekant den, att statsbidrag till folktandvården skall gå först sedan en plan i vederbörlig ordning har blivit fastställd. Från den regeln har det i propositionen och därmed även i utskottsutlåtandet gjorts en avvikelse, en avvikelse till förmån för Stockholms stad. Hade man ställt sig på rent formell grund, skulle nämligen staden, såsom utskottets talesman antyde, ej ha varit berättigad till statsbidrag ens för år 1951.

Man har gjort den avvikelser från regeln, att statsbidrag tillstyrkts redan fr. o. m. år 1951. Motivet har varit att ärendet i slutet av 1950 befann sig i sådant skick att fastställelse skulle ha kunnat meddelas omedelbart om icke de säregna förhållandena i Stockholm gjort det nödvändigt att underställa hela ärendet riksdagens prövning. Och anledningen till att man måst underställa riksdagen frågan är ju, såsom herr Bergvall nyss påpekade, den att man i Stockholm har velat bygga upp tandvården på ett särskilt sätt: den successiva utbyggnaden skulle inte ske regionalt som ute i landsorten, utan uteslutande genom en gradering av klientelet.

Motionärerna — och med dem också reseranterna — vilja ha en mera vittgående retroaktiv tillämpning. De mena, att tidpunkten, då planen överlämnades från Stockholms stad till departementet, borde bli avgörande. Det är emellertid att lägga märke till att det efter denna tidpunkt fordrades långvariga förhandlingar med staden, för att man skulle komma fram till en plan som över huvud taget ansågs kunna fastställas, och vid dessa förhandlingar vann man principiell enighet först under senare delen av år 1950. Det är då svårt att betrakta det, som om planen förelåg

Om upprustning av eftersatta sociala vårdområden.

i fastställbart skick redan under år 1949.

För egen del tycker jag att Kungl. Maj:t här har gjort en ganska lämplig avvägning. Man har inte handlat godtyckligt. Det har funnits ett visst skäl för att bortse från rena formaliteterna och medge statsbidrag redan fr. o. m. år 1951, men det finns enligt min mening inga skäl för att i det avseendet gå längre tillbaka i tiden.

Herr BERGVALL: Herr talman! Jag skall inte säga någonting mer än att jag inte kan dela statsrådets uppfattning på den punkten, och jag vill erinra om att såväl medicinalstyrelsen som statskontoret tillstyrkt bidrag för år 1950.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågasvarande utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övertvägande ja besvarad.

Om upprustning av eftersatta sociala vårdområden.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 185, i anledning av väckta motioner om framläggande av förslag om en tioårsplan för upprustning av eftersatta sociala vårdområden.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Söderquist* och *Axel Andersson* (I: 130) samt den andra inom andra kammaren av herr *Wedén* m. fl. (II: 170), hade hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära, att Kungl. Maj:t för 1952 års riksdag måtte med ledning av redan gjorda utredningar och eventuellt erforderliga ytterligare sådana framlägga förslag om en tioårsplan för upprustning av eftersatta vårdområden i enlighet med i motionerna angivna synpunkter.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att motionerna I: 130 och II: 170 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade anmälts av herrar *Söderquist*, *Wedén* och *Larsson* i Stockholm, vilka dock ej antytt sin mening.

Herr SÖDERQUIST: Herr talman! Att det föredragna ärendet avser ett utomordentligt viktigt avsnitt av samhällslivet äro motionärerna och utskottet tydligen ense om. Man är vidare tämligen enigt på det klara med att förhållandena på de här ifrågasvarande samhällsområdena — socialvårdens — inte i allt äro välordnade. Det finns åtskilligt, som behöver överses och reformeras, åtskilligt, som snarligen måste förbättras, om vi i detta land vilja vara något så när i höjd med utvecklingen och motsvara till och med ganska måttliga krav härvidlag.

Nu framhåller utskottet, att myndigheterna ingalunda äro främmande för detta och att utredningar pågå på flera håll och inom flera områden. I något fall har man till och med fattat beslut. Motionärerna äro inte okunniga om den saken, utan ha noterat detta med tacksamhet. Vi för vår del ha emellertid föreslagit en värdering och en avvägning av de olika behovens styrka och aktualitet i förhållande till varandra. Vi mena nämligen, att en sådan värdering och en därav föranledd plan för verkställighet av beslut, som fattats eller som kunna komma att fattas, skulle vara av stort värde och alldeles säkert för närvarande är av behovet påkallad.

Nu är det så, herr talman, att utskottet även på den punkten synes vara av samma mening som motionärerna. Man kan väl nämligen utläsa detta ur utskottets uttalande: »Även därutinnan är utskottet ense med motionärerna, att en noggrann planläggning och en noggrann avvägning mellan de olika vårdformerna måste föregå de erforderliga reformerna.» Jag är tacksam för utskottets skrivning på den punkten. Visserligen

Om proportionella val till hushållningssällskapens förvaltningsutskott.

kunde man måhända ha hoppats, att utskottet skulle ha uttalat sig så tydligt, att man tillstyrkt motionen, men utlåtandet är förstående både genom framhållandet av behovet av reformer och uttalandet beträffande avvägningen av behoven — en avvägning som ju måste medföra en plan över den ordning, i vilken de böra fyllas. Jag skall därför inte framställa något särskilt yrkande.

Jag har, herr talman, endast velat begagna tillfället att göra detta korta uttalande och ge uttryck för den förhoppningen, att de många bristerna på socialvårdens område snarligen måtte så långt möjligt avhjälpas och att sålunda de med sådan skärpa och så ofta framförda kraven på förbättringar och moderniseringar i olika avseenden beaktas samt att reformernas genomförande måtte ske i den ordning angelägenhetsgraden ger vid handen.

Slutligen må den förhoppningen framföras, att det statsfinansiella läget inte alltför länge må få utgöra anledning till reformpaus i fråga om de förhållanden, som här avses.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Om proportionella val till hushållningssällskapens förvaltningsutskott.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 43, med anledning av väckta motioner om införande av proportionellt valsätt vid landstingens val av ledamöter och suppleanter i hushållningssällskapens förvaltningsutskott.

I två inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 7 av herrar *Näs-gård* och *Hällgren* samt II: 21 av herr *Persson* i Norrby hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhänga om förslag till sådana bestämmelser, att landstingens val av ledamöter och suppleanter i hushållningssällskapens förvaltningsutskott skulle

kunna förrättas proportionellt enligt samma grunder, som gällde för motsvarande val inom hushållningssällskapen.

Utskottet hade i det nu ifrågakvarande utlåtandet på återopade grunder hemställt, att riksdagen måtte, i anledning av motionerna I: 7 och II: 21, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhänga, att Kungl. Maj:t ville hänskjuta det i motionerna framförda spörsmålet till prövning av 1946 års kommunallagskommitté.

Herr **HÄLLGREN**: Herr talman, ärade kammarledamöter! Jag skall redan från början säga ifrån, att jag inte kommer att göra något yrkande, av den anledningen att jordbruksutskottets utlåtande i år synes gå i positiv riktning — jordbruksutskottet anser, att motionen bör prövas genom en utredning, och är naturligtvis sinnat att godta resultatet av utredningen.

Detta ärende — det gäller ingen stor sak — är gammalt, och damerna och herrarna ha väl reda på att det gäller valet av ledamöter i hushållningssällskapens förvaltningsutskott. Halva antalet ledamöter, således fyra, jämte suppleanter väljas av hushållningssällskapen och kunna väljas proportionellt, men övriga ledamöter, som väljas av landstingen, kunna inte utses proportionellt efter nuvarande bestämmelser. Även om detta inte medfört olägenheter överallt, har i något fall en majoritet utnyttjat sin maktställning för att minoriteten inte skulle bli representerad i hushållningssällskapens förvaltningsutskott efter sin egentliga styrka. Det är det faktiska förhållandet. Vid landstingsvalen kan ett annat parti få majoritet, och då blir det också en förändring i hushållningssällskapens förvaltningsutskott. Vi motionärer ha ansett det vara en oformlighet att, om den ena hälften av förvaltningsutskottet kan väljas proportionellt, inte den andra hälften också skall kunna väljas på detta sätt.

Vår motion har tillstyrkts av lantbruksstyrelsen. Hushållningssällskapens förbund däremot hyser vissa farhågor. Förbundet tror, att valet skulle politise-

Om proportionella val till hushållningssällskapens förvaltningsutskott.

ras på ett knappast önskvärt sätt. Det är alldeles onödigt att anföra detta, ty valen äro för närvarande politiserade. Man tar alltid hänsyn till partiernas styrka inom de olika landstingen, utom just vid de val jag här har nämnt, där en majoritet ibland har utnyttjat sin maktställning. Landstingsförbundet däremot synes ha tillstyrkt motionen och ansett det vara fullt riktigt att också landstingens val förrättas proportionellt.

Jag har begärt ordet med anledning av att utskottet har tillstyrkt motionen i den formen, att utskottet föreslagit att ärendet skall hänskjutas till kommunallagskommittén för prövning. Jag vill då konstatera, hur sakta det går att få en rättelse till stånd. Om jag inte minns fel, beslutades omorganisationen av hushållningssällskapen år 1947. Samtidigt valdes då förvaltningsutskott i hushållningssällskapen för en fyraårsperiod som slutar vid stundande årsskifte. Nu i år ha landstingen valt ledamöter i hushållningssällskapens förvaltningsutskott för nästa fyraårsperiod. Denna skönhetsfläck — om jag så får säga — i lagstiftningen skulle följaktligen inte kunna komma bort förrän åtta år efter tillkomsten.

Av utskottsutlåtandet framgår, att frågan inte hastar, eftersom valen äro förrättade för nästa fyraårsperiod. Men ehuru jag uppskattar att utskottet intagit en positiv ställning, vill jag säga att utskottet har tagit till en alldeles för stor apparat för att klara av denna sak. Såvitt jag har mig bekant, har kommunallagskommittén en så stor arbetsbörda, att den är sysselsatt under flera år, men detta är en liten sak som kommittén kanske kan sticka emellan med. När landstingsförbundet emellertid säger, att man skulle behöva ändra landstingsförordningen, vill jag nämna, att jag efter fyra års studium av detta problem har kommit till en annan uppfattning ehuru den kanske strider mot många sakkunnigas. Vid sidan av våra kommunallagar — dit hör även landstingsförordningen, vilket bekräftas av utskottsutlåtandet — finnas många andra författningar som

beröra våra kommuner. Jag frågade en gång en sakkunnig, hur många författningar vid sidan av kommunallagarna som de kommunala beslutande organen ha att rätta sig efter, och jag fick det svaret, att det är närmare 100 än 50. Hushållningssällskapens organisation regleras genom en specialförfattning, en kunglig kungörelse — alltså en lag utfärdad i administrativ ordning efter riksdagens hörande. Jag hoppas visserligen, att man inte begraver ärendet hos kommunallagskommittén, men man hade inte behövt gå vägen över denna kommitté. Man kunde ha begärt, att Kungl. Maj:t hade utrett frågan och ändrat den specialförfattning som rör hushållningssällskapen och val av förvaltningsutskott. I andra specialförfattningar finnas nämligen prejudikat på att val kunna förrättas proportionellt utan att bestämmelser härom ingå i kommunallagarna. Jag hänvisar till ett fall: enligt polislagens 13 § kan kommuns val av polisenämnd företas proportionellt.

Jag har sålunda kommit till den uppfattningen, att för stor apparat har tillgripits. När jag nu ser, att några av kommunallagskommitténs ledamöter äro här, skulle jag vilja vädja till dem att titta åtminstone på denna sak i så god tid, att den kan bli avklarad, innan landstingen nästa gång skola välja ledamöter i förvaltningsutskotten.

Herr TJÄLLGREN: Herr talman! För min del hade jag knappast väntat, att någon av motionärerna skulle ha något att invända emot jordbruksutskottets föreliggande utlåtande. Den föregående ärade talaren ställde ju visserligen inte något yrkande, men han hade i alla fall en del erinringar att göra.

Jag tycker, att utskottet har skrivit så välvilligt som det över huvud taget varit möjligt i den föreliggande situationen. Motionen är ju, vågar jag säga, praktiskt taget tillstyrkt. Jag vill bara erinra om vad utskottet har skrivit på s. 3 i sin motivering. Där heter det bl. a.: »På grund härav finner utskottet det önskvärt, att föreliggande spörsmål blir

Interpellation ang. förhinderande av exekutiv försäljning av bostadsrättslägenheter.

föremål för en närmare undersökning. Enligt vad utskottet inhämtat komma vissa frågor rörande utsträckning av den proportionella valmetoden vid val inom kommunala organ att upptagas till behandling av 1946 års kommunallagskommitté. Utskottet finner det därför lämpligt, att jämväl förevarande spörsmål genom Kungl. Maj:ts försorg underställes kommitténs prövning.»

Kommunallagskommittén arbetar ju med liknande spörsmål, och då är det väl ganska naturligt att man skickar ett sådant här ärende till just denna sittande kommitté.

Nu säger herr Hällgren, att han tycker, att utskottet har tagit till alldeles för stor apparat. Jag vet inte, om man kan påstå det. Här är det ju en kommitté, som redan är i arbete, och då kan väl detta ärende lämpligen skickas dit.

Om jag hörde rätt antydde herr Hällgren också, att en remiss till kommitténs skulle medföra, att frågans lösning skulle dra ut alltför långt på tiden. Jag vill då erinra om att landstingen ju i år ha valt sina ledamöter i hushållningssällskapens förvaltningsutskott och att man har fyra år på sig, innan man behöver välja på nytt.

Jag kan också säga, att inom utskottet omvittnades från flera håll, att man inte känt till några nämnvärda olägenheter av den nu tillämpade valmetoden. För egen del kan jag säga, att det inom det landsting som jag bäst känner till, nämligen Västernorrlands läns, aldrig har förekommit några konflikter vid nämnda val. Man har alltid enat sig, och det har blivit precis samma resultat, som om man skulle ha haft proportionella val.

Jag har inte mycket att tillägga, utan hänvisar i övrigt till utskottets föreliggande utlåtande och ber att få yrka bifall till detta.

Herr NÄSGÅRD: Herr talman! Utskottets ärade ordförande skall inte tro att vi motionärer äro otacksamma för utskottets behandling. Tvärtom äro vi

mycket glada över att vi ha fått vår motion i sak tillstyrkt. Vi tycka bara att utskottet kanske har använt litet större våld än nöden kräver. Vi ha i motionen begärt, att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förslag till bestämmelser i motionens syfte. Nu vill utskottet skicka motionen till en kommitté. Vi skola naturligtvis inte göra några invändningar i och för sig mot detta. Men jag skulle tro, att om utskottet bara hade begärt förslag från Kungl. Maj:t skulle en lagbyråchef i Kungl. Maj:ts kansli på tio minuter ha kunnat göra ett utkast till de ändringar som behövas.

Jag vill, herr talman, få antecknad till protokollet en vädjan till Kungl. Maj:t att taga upp denna fråga så snart som möjligt.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt.

Vid förnyad föredragning av jordbruksutskottets utlåtande nr 44, med anledning av väckta motioner om fraktklindring för färsk frukt till Norrland, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Interpellation ang. förhinderande av exekutiv försäljning av bostadsrättslägenheter.

Herr ERIKSSON, EINAR, erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr talman! Enligt referat i Upsala Nya Tidning den 13 november 1951 försälldes för andra gången i ordningen i Uppsala en bostadsrättslägenhet vid exekutiv auktion. Och enligt samma källa förestår en liknande försäljning inom kort. Vid den nu senast refererade lägenhetsauktionen försälldes en bostadsrättslägenhet, vars verkliga värde skulle vara 3 300 kronor, till ett pris av 11 200 kronor.

Denna lägenhetsauktion har av naturliga skäl väckt en riksomfattande uppmärksamhet. En aftontidning i Stockholm talar med rätta om »exekutiva rö-

Interpellation ang. förhinderande av exekutiv försäljning av bostadsrättslägenheter.

varpriser». Händelsen är också särskilt beklaglig med hänsyn till att det denna gång gällt en HSB-lägenhet, vilket på sina håll väckt misstanke om att denna organisation skulle ha medverkat i den beklagliga historien. Emellertid torde det vara bekant, att HSB vid överlåtelser av bostadsrättslägenheter tillämpar ett mycket hårt och restriktivt system i syfte att förhindra sina medlemmar att vid överlåtelser av sina bostadsrättslägenheter uttaga värden, som ligger över det verkliga värdet av lägenheten. Vid exekutiv auktion har såväl bostadsrättsföreningen som den lokala hyresnämnden stått helt maktlös att förhindra uttagandet av ett mycket högt mervärde.

Det torde nog vara en allmän uppfattning, att så länge som hyresmarknaden genom lagstiftning är mycket hårt prisbunden, det också borde vara omöjligt att vid exekutiva auktioner pressa upp värdena på bostadsrättslägenheter. Om ett sådant tillstånd tillåtes existera, löper man uppenbart risken av att psykologiskt legalisera den »svartabörshandel» med lägenheter, som tyvärr förekommer i påtaglig stor omfattning, en verksamhet, som myndigheterna synes stå alldeles maktlösa inför. Den uppenbara lucka i lagstiftningen, som kan till-

låta exekutiva försäljningar av bostadsrättslägenheter, bör därför snarast möjligt täppas till.

I anledning av vad ovan anförts anholder jag härmed om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för justitiedepartementet få framställa följande fråga:

Är statsrådet villig att med hänsyn till vad som förekommit och ovan refererats snarast vidtaga sådana åtgärder, som för framtiden förhindra exekutiva försäljningar av bostadsrättslägenheter?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spörsmål finge framställas.

Anmäldes och bordlades en av herr *Ewerlöf* under sammanträdet till herr talmannen avlämnad, av honom m. fl. undertecknad motion, nr 535, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om investeringskonto för skog, m. m.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 2.48 eftermiddagen.

In fidem
G. H. Berggren.